

Nr 11

Kulturutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till radio- och TV-verksamhet m. m. jämte motioner.

DRIFTBUDGETEN

ÅTTONDE HUVUDTITELN

1. **Viss beredskapsutrustning m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1972: 1, bilaga 10, framlagda förslag (punkt B 16, s. 48 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1972) och hemställer

att riksdagen till *Viss beredskapsutrustning m. m.* för budgetåret 1972/73 anvisar ett reservationsanslag av 700 000 kr.

2. **Motion om anslag till stöd åt forskarservice vid Sveriges Radio.** I motionen 1972: 493 av herr Wikström (fp) och fru Anér (fp) har hemställts att riksdagen anvisar medel för av Sveriges Radio begärd forskarservice.

I motionen uttalas att två skäl talar för ett snabbt insatt stöd för radio/TV-forskning, nämligen dels den omständigheten att massmedia-undervisningen kontinuerligt stärkt sina positioner i läroplanerna för olika skolformer, dels det förhållandet att radions och televisionens ställning i samhället ständigt ger anledning till debatt om allmän programpolicy, enskilda program och påverkningsfaktorer. Motionärerna framhåller att utvecklingsmöjligheterna för radio/TV-forskningen för närvarande begränsas bl. a. av att källmaterialet är svåråtkomligt och dyrt att hantera. Trots upprepade framställningar petitavägen har Sveriges Radio inte fått anslag till den forskarmanuens som begärts för arkivet. För nästa budgetår har Sveriges Radio hos Kungl. Maj:t hemställt om anvisande av 185 000 kr. till forskarservice men denna framställning har inte av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen. Motionärerna anser att det begärda beloppet bör anvisas.

Utskottet

Riksdagens utbildningsutskott betonade förra året i sitt betänkande 1971: 3 (punkten 25) angelägenheten av att de humanistiska och sam-

hällsvetenskapliga forskningsråden, Riksbankens jubileumsfond och Sveriges Radio söker stimulera forskning rörande massmedia och i synnerhet radio och television. Detta utskottets uttalande gav riksdagen som sin mening till känna för Kungl. Maj:t. Samma utskott har även i ett i år avgivet betänkande framhållit att berörda forskningsråd och andra organ gemensamt bör arbeta fram ett handlingsprogram som underlag för bidragsgivningen till massmedieforskningen. Utskottet har hemställt att riksdagen som sin mening ger till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet anfört i detta hänseende.

Med anledning av den nu föreliggande motionen och i anslutning till vad utbildningsutskottet sålunda anfört vill kulturutskottet understryka vikten av att den forskning som åsyftas i motionen inte hämmas och försvåras av brist på forskarservice. Att så inte blir fallet bör vara av stort intresse också för Sveriges Radio inte minst med hänsyn till den betydelse uppnådda forskningsresultat kan ha för företagets egen verksamhet. Utskottet räknar med att det bör finnas möjlighet för företaget att inom den ekonomiska ram som gäller för dess verksamhet finna utrymme även för åtgärder för förbättrad forskarservice. Utskottet anser sig inte böra tillstyrka yrkandet i motionen om anvisande av anslagsmedel för detta ändamål.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1972: 493.

KAPITALBUDGETEN

STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

Televerkets fond

3. **Rundradioanläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt I:B 2, s. 465—477) föreslagit riksdagen att till Rundradioanläggningar för budgetåret 1972/73 anvisa ett investeringsanslag av 35 600 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 27 av herrar Levin (fp) och Petersson i Röstånga (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att ägare av fordon avsedda för yrkesmässig trafik befrias från skyldigheten att erlagga särskild bilradiolicens,

dels motionen 1972: 238 av herrar Petersson i Röstånga (fp) och Levin (fp) vari hemställts att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om utflyttade antenner,

dels motionen 1972: 672 av herr Göransson m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av frågan om anslag till Sveriges Radios

verksamhet uttalar dels att Sveriges Radio vid disponerandet av till företagets förfogande ställda medel tar vederbörlig hänsyn till den regionala verksamhetens fortsatta utbyggnad i enlighet med i motionen angivna riktlinjer, dels att Sveriges Radio i kommande års anslagsäskande redovisar avsedda tidpunkter för fullföljandet av uppställda mål beträffande den regionala utbyggnaden,

dels motionen 1972: 679 av herr Olsson i Sundsvall m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att den allmänna mottagaravgiften för TV bör differentieras så, att nedsättning av avgiften görs för varje budgetår för de områden som vid respektive budgetårs ingång ej kommer att vara utbyggda för TV 2,

dels motionen 1972: 1053 av herr Jonsson i Mora m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär åtgärder för införande av rabatt å radio-TV-licenser för folkpensionärer med folkpension och bostadstillägg som huvudsaklig inkomst,

dels motionen 1972: 1060 av fru Mogård m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om direktiv till Sveriges Radio att den fortsatta utvecklingen skall ske enligt den av Sveriges Radios styrelse framlagda s. k. O-planen.

Propositionen

Förslaget i propositionen gäller, som ovan angetts, anvisande av medel under investeringsanslaget Rundradioanläggningar men dessutom redovisas i propositionen rundradiorörelsens beräknade resultat för budgetåren 1970/71 och 1971/72 samt det av televerket, byggnadsstyrelsen och Sveriges Radio beräknade medelsbehovet för perioden fram t. o. m. budgetåret 1976/77.

De medel som inflyter i rundradiorörelsen används enligt gällande principer för rörelsens finansiering både för löpande kostnader för produktion och distribution av ljudradio- och televisionsprogram och för utgifter för omedelbar avskrivning av investeringar i distributionsanläggningar samt radio- och televisionshus. Överskott som kan uppstå vissa år reserveras för behov under andra år, då de löpande intäkterna inte förslår att täcka utgifterna. Skolprogramverksamheten, programverksamheten för utlandet och de av TRU-kommittén producerade radio- och televisionsprogrammen finansieras med skattemedel.

Enligt statsmakternas beslut år 1971 skall vissa riktpunkter gälla för rundradions utveckling t. o. m. utgången av budgetåret 1973/74. Utgångspunkten är därvid att åtgärder för en ytterligare inkomstförstärkning utöver den höjning av den allmänna mottagaravgiften som gäller fr. o. m. den 1 juli 1971 inte skall behöva vidtas före utgången av nämnda budgetår. Utrymmet inom den sålunda angivna medelsramen skulle göra det möjligt att öka televisionens sändningstid till i genomsnitt 75

timmar per vecka under innevarande budgetår. För budgetåret 1972/73 beräknades en ökning av sändningstiden per vecka till i genomsnitt 80 timmar, varigenom Sveriges Radio skulle kunna åstadkomma den eftersträvade likställigheten mellan TV 1 och TV 2, dvs. en sändningstid om ca 40 timmar per vecka i vardera kanalen. För budgetåret 1973/74 räknades med i princip samma kostnadsramar som för närmast föregående budgetår. Andelen egen produktion av originalsändningarna skulle fr. o. m. nästa budgetår vara ca 50 %. För ljudradioverksamheten räknades med i stort sett oförändrad sändningstid under den här avsedda perioden.

Kulturutskottet har i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1971: 8 (rskr 1971: 110) bl. a. understrukt vikten av att planerings- och finansieringsfrågorna ingående prövas i deras helhet och med sikte på att man i tillräckligt god tid före utgången av den treårsperiod, under vilken den i 1971 års statsverksproposition förordade avgiftshöjningen beräknades ge ett erforderligt inkomstillskott, kan överblicka finansieringsfrågan för de närmast följande budgetåren.

Vad gäller Sveriges Radios förslag för budgetåret 1972/73 utgår detta från en oförändrad sändningstid för riks- och regionalprogram. Distriktens andel av riksprogrammen kommer att planerligt öka med ca 12 %. Av den föreslagna medelsökningen beräknas ett belopp av sammanlagt 2,2 milj. kr. bli erforderligt för att — utöver sedvanligt tillägg för löne- och prisstegringar — dels bibehålla innevarande budgetårs verksamhetsvolym under nästa budgetår, dels återställa ljudradions verksamhet till nivån under budgetåret 1970/71. Härutöver räknas med ett standardtillägg om 2 %.

För kostnadsutvecklingen under perioden 1973/74—1976/77 anger Sveriges Radio två alternativ, varav det ena, O-planen, avser en i förhållande till budgetåret 1972/73 oförändrad verksamhetsnivå under hela perioden medan det andra, U-planen, innebär en årlig volymökning med 2 % fr. o. m. budgetåret 1974/75 samt en utbyggd distriktsverksamhet i enlighet med Sveriges Radios distriktsutrednings förslag.

Som ovan nämnts innebär förra årets riksdagsbeslut beträffande rundradion att vissa riktpunkter skall gälla för den fortsatta utvecklingen fram t. o. m. utgången av budgetåret 1973/74. Sveriges Radio har i sin anslagsframställning föreslagit att planeringsperioden skall skjutas fram till att gälla t. o. m. budgetåret 1974/75. Departementschefen har med anledning härav uttalat att de förutsättningar varpå han i 1971 års statsverksproposition grundade sina beräkningar av medelsutrymmet för rundradion under tiden fram t. o. m. utgången av budgetåret 1973/74 såvitt nu kan bedömas förbättrats avsevärt. Detta gäller både intäkts- och kostnadssidan. Härtill bidrar bl. a. det beräknade resultatet av den pågående översynen av Sveriges Radios verksamhetsformer. Med hänsyn till de sålunda förbättrade förutsättningarna bör det enligt departe-

mentschefens mening vara möjligt för Sveriges Radio att under budgetåret 1974/75 bedriva verksamheten på en jämfört med budgetåret 1973/74 oförändrad nivå utan ytterligare inkomststillskott. Sveriges Radios planering bör bedrivas från denna utgångspunkt. Sedan likställighet mellan kanalerna uppnåtts bör Sveriges Radio dock kunna låta kanalerna — inom givna kostnadsramar och med beaktande av kvalitetskravet — öka såväl andelen egen produktion som sändningstiden utöver vad som förutsatts i dessa beräkningar.

Departementschefen har alltså dragit den slutsatsen att en inkomstförstärkning vid utgången av budgetåret 1973/74 f. n. inte synes oundgänglig men samtidigt uttalat att det likväl inte är uteslutet, att goda skäl kan komma att föreligga för att aktualisera en inkomstförstärkning vid nämnda tidpunkt. Han är därför inte nu beredd att ompröva sin ståndpunkt beträffande tidpunkten för en kommande inkomstförstärkning i rundradiorörelsen.

De i propositionen beräknade totala utgifterna för televisionens och ljudradions avgiftsfinansierade verksamhet under budgetåret 1972/73 uppgår till ca 642 milj. kr., vilket är inte oväsentligt mindre än vad som begärts i de ingivna anslagsframställningarna. Eftersom avgiftsintäkterna inom rundradiorörelsen under nästa budgetår uppskattas till ca 670 milj. kr. beräknas rörelsen uppvisa ett överskott av 28 milj. kr.

Av nyssnämnda belopp om ca 642 milj. kr. avser 35,6 milj. kr. televerkets investeringskostnader i rundradioanläggningar. Investeringsanslaget till Rundradioanläggningar anses böra beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen. Marginalen beräknas böra uppgå till 10 % men då samtidigt en behållning av motsvarande storlek beräknas föreligga vid budgetårets ingång föreslås anslaget uppfört med nyssnämnda belopp 35,6 milj. kr.

Motionerna

För radiomottagare i motorfordon skulle tidigare särskild avgift erläggas (bilarlicens). Detta har numera — sedan frågan förelagts 1966 års riksdag — ändrats, dock inte beträffande radioapparater i fordon som i huvudsak används i yrkesmässig trafik. I motionen 1972: 27 har uttalats att motionärerna inte anser att skäl föreligger att upprätthålla en sådan skillnad mellan fordon av olika kategorier.

Som skäl för det i motionen 1972: 679 framförda yrkandet om en differentiering av den allmänna mottagaravgiften har framhållits rättvisesynpunkter. Motionärerna uttalar att ingen bör tvingas att betala avgift för något som han inte har någon som helst möjlighet att utnyttja, dvs. i detta fall sändningarna i TV 2. En avgiftsdifferentiering kan enligt motionärernas mening inte vara svår att administrera.

I motionen 1972: 1053 uttalas att den höjning av mottagaravgiften som genomfördes förra året innebär ekonomiska påfrestningar för personer med låga inkomster. En dylik grupp är folkpensionärer med folkpension och bostadstillägg som huvudsaklig inkomst och för dem bör därför enligt motionärernas mening införas avgiftsrabatt.

På platser där möjligheterna till TV-mottagning på grund av lokala förhållanden är dåliga kan man uppnå förbättringar genom anordnande antingen av kompletterande sändare (»slavsändare») eller också en s. k. utflyttad antenn. Detta påpekas i motionen 1972: 238 varjämte det framhålls att rundradiorörelsen svarar för kostnaderna för kompletterande sändare medan berörda hushåll själva i förekommande fall får bekosta utflyttade antenner. Kostnaderna för dessa antenner är ofta för stora för den enskilde och motionärerna anser därför att anordnande av utflyttad antenn helt eller delvis bör finansieras av rundradiorörelsen.

I motionen 1972: 672 erinras om att statsutskottet vid 1966 års riksdag fann det vara en rimlig målsättning att omkring en fjärdedel av programproduktionen skedde regionalt. Motionärerna uttalar att statsmakternas intentioner beträffande rundradioverksamheten kan tyckas väl tillgodosedda i Sveriges Radios konkreta handlande men finner att en detaljgranskning i själva verket visar att ekonomiska begränsningar i högre grad tillåtits drabba den lokala och regionala verksamheten än den centrala. Decentraliseringstakten har enligt motionärerna inte varit den i 1966 års riksdagsbeslut avsedda och därtill otillräcklig i förhållande till dagens behov av lokal och regional nyhetsbevakning.

Kostnadsutvecklingen vid Sveriges Radio under de senaste åren anses i motionen 1972: 1060 vara så oroväckande att motionärerna anser att det på sikt inte kommer att vara möjligt att bibehålla nuvarande finansieringsform. Så länge finansieringen inte ordnats på ett sådant sätt att en stabil grund skapas för företagets utveckling finns det enligt motionärerna starka skäl att vidtaga sådana åtgärder att höjningar av mottagaravgiften i möjligaste mån undviks eller i vart fall begränsas till sin storlek. Motionärerna anser att verksamhetens utveckling vid Sveriges Radio bör ske enligt den s. k. O-planen som även den bör ge vissa möjligheter bl. a. till en fortsatt utbyggnad av distriktsverksamheten.

Utskottet

I propositionen ifrågasätts inte någon ändring av nuvarande mottagaravgifter. Däremot har motionsvis framförts vissa förslag som berör dessa avgifter. I motionen 1972: 27 föreslås sålunda att ägare av fordon som är avsett för yrkesmässig trafik skall befrias från skyldigheten att erlägga särskild avgift för radioapparat som användes i fordonet. Yrkandet överensstämmer i princip om också inte i detalj med ett som förelåg till bedömning vid förra årets riksdag och som då avstyrktes av kulturutskottet och avlogs av riksdagen. Utskottet konstaterar liksom förra

året att den skyldighet, som motionärerna vill ha upphävd, utgör tillämpningen av en allmän princip som gäller för radio- och TV-mottagare, som finns på arbetsplatser etc. och som alltså inte är anknutna till bostaden—hushållet. Ett uppgivande av principen i ett fall skulle säkerligen medföra krav på ytterligare undantag och utskottet avstyrker därför motionen.

Även den fråga om en avgiftsdifferentiering för vissa folkpensionärer som tagits upp i motionen 1972: 1053 har i princip samma innebörd som ett motionsyrkande vid förra årets riksdag. Utskottet förklarade sig då ha förståelse för önskemålet att göra det lättare för pensionärer att ha radio och TV men konstaterade att en avgiftsdifferentiering inte var rätta sättet att uppfylla detta önskemål. Utskottet ansåg att det skulle möta betydande praktiska svårigheter att precisera vilka som borde komma i åtnjutande av avgiftslättnaden. Vidare kunde andra låginkomstgrupper än pensionärerna ha lika berättigade önskemål som dessa, vilket kunde beräknas avsevärt öka nämnda svårigheter. Fjolårets motion i denna fråga avstyrktes därför av utskottet och på samma grunder avstyrker utskottet även den nu föreliggande motionen.

I motionen 1972: 679 hävdas den uppfattningen att en nedsättning av avgiften för TV-mottagare bör tillämpas för de områden där utbyggnaden av TV 2-nätet ännu inte är genomförd. Som skäl härför anför motionärerna rättvisesympunkter.

Utskottet vill häremot framhålla att ett genomförande av en avgiftsdifferentiering av dessa skäl väl kan tänkas föranleda krav om lägre avgifter i tätbefolkade områden, där utbyggnadskostnaden per mottagare är låg, med därav följande högre avgifter i de stora glesbygdsområdena, där förhållandet är det omvända. Med hänsyn härtill och även till att varje avgiftsdifferentiering givetvis medför vissa merkostnader för administrationen avstyrker utskottet motionen 1972: 679.

Sveriges Radios sändningar finansieras av inflytande avgiftsmedel medan varje mottagare själv får bestrida sina mottagarkostnader. Detta är den princip som tillämpas beträffande bestridandet av kostnaderna för i motionen 1972: 238 angivna kompletterande sändare, respektive utflyttade antenner. Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka yrkandet i motionen vars innebörd är att kostnaderna för utflyttade antenner bör övertas av rundradiorörelsen.

Med anledning av de i motionen 1972: 672 framförda synpunkterna i fråga om den regionala verksamheten vill utskottet understryka angelägenheten av att Sveriges Radio inom givna ekonomiska ramar genomföra den utveckling av denna verksamhet som statsmakterna tidigare uttalat sig för. Som motionärerna framhållit är detta inte minst väsentligt med hänsyn till den lokala nyhetsförmedlingen. Några särskilda uttalanden av den innebörd som önskats i motionen finner utskottet dock inte erforderliga.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran eller särskilda uttalanden med anledning av vad departementschefen anfört angående Sveriges Radios ekonomiska förhållanden under nästa budgetår. Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen om anvisande av ett investeringsanslag av 35,6 milj. kr. till Rundradioanläggningar.

Vad gäller de i propositionen redovisade U- resp. O-planerna för utvecklingen under perioden 1973/74—1976/77 har departementschefen inte gjort något direkt uttalande. Utskottet som konstaterar dels att båda planerna utgår från den nivå, som föreliggande anslagsäskanden för budgetåret 1972/73 anger, dels att propositionens beräkningar ligger på en lägre nivå vill erinra om sina uttalanden förra året i betänkandet KrU 1971: 8 då utskottet kraftigt underströk vikten av ett snabbt, energiskt och målmedvetet rationaliseringsarbete inom Sveriges Radio, vilket borde utmynnas i konkreta beslut om rationaliserings- och besparingsåtgärder. Utskottet framhöll också som det på längre sikt inte minst viktiga att man i rationaliseringsarbetet beaktade också behovet av sådana organisatoriska förändringar som hos företagets anställda på alla avdelningar kunde beräknas främja känslan av kostnadsansvar och viljan att medverka i ett fortlöpande rationaliseringsarbete. Vad utskottet då anförde ligger väl i linje med huvudtanken i motionen 1972: 1060 om behovet av åtgärder så att höjningar av mottagaravgiften i möjligaste mån undviks eller i varje fall begränsas till sin storlek. Med hänsyn till vad utskottet nyss anfört om innebörden av de i propositionen gjorda ekonomiska beräkningarna för budgetåret 1972/73 anser sig utskottet inte böra tillstyrka yrkandet i motionen 1972: 1060 om direktiv beträffande en fortsatt utveckling enligt O-planen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Rundradioanläggningar* för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 35 600 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 27 om befrielse från skyldigheten att erlägga avgift för radioapparater i fordon som är avsedda för yrkesmässig trafik,
3. att riksdagen avslår motionen 1972: 238 om kostnaderna för utflyttade antenner,
4. att riksdagen avslår motionen 1972: 672 om utbyggnad av Sveriges Radios regionala verksamhet,
5. att riksdagen avslår motionen 1972: 679 om differentiering av den allmänna mottagaravgiften,
6. att riksdagen avslår motionen 1972: 1053 om rabatt å mottagaravgifterna för radio och TV,
7. att riksdagen avslår motionen 1972: 1060 om utvecklingen av rundradioverksamheten enligt O-planen.

STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETFOND

4. **Radio- och televisionshus.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt II: 16, s. 478—479) och hemställer
att riksdagen till *Radio- och televisionshus* för budgetåret 1972/73 anvisar ett investeringsanslag av 12 000 000 kr.

Stockholm den 13 april 1972

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Björk i Göteborg (s), Larsson i Vänersborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herrar Sundman (c), Zachrisson (s), Leander (s), Eriksson i Ulfsbyn (c), Green (s), fru Ryding (vpk), herrar Enlund (fp) och Nisser (m).

Reservation

vid *punkten 3* (Rundradioanläggningar) av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Sundman (c), Eriksson i Ulfsbyn (c) och Nisser (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »motionen 1972: 679» bort ha följande lydelse:

»Även utskottet finner skäl tala för att man inom områden där TV 2-nätet ännu inte är utbyggt inte utkräver avgiften för TV-mottagning i dess helhet. Utskottet ansluter sig alltså till motionärernas synpunkter och vill framhålla att administrativa skäl av betydelse inte kan åberopas mot en ändring enligt motionärernas önskemål. Utskottet tillstyrker alltså motionen 1972: 679 vilket innebär att riksdagen enligt utskottets uppfattning som sin mening bör ge till känna för Kungl. Maj:t att den allmänna mottagaravgiften bör differentieras så, att nedsättning av avgiften görs för varje budgetår för de områden som vid budgetårets ingång inte kommer att vara utbyggda för TV 2.»

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

- »5. att riksdagen i anledning av motionen 1972: 679 som sin mening ger till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet anfört angående en differentiering av mottagaravgiften för TV inom vissa områden,»

